

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII

INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

DEPARTAMENTUL FORMARE PROFESIONALĂ

R A P O R T U L

ACTIVITĂȚII DE FORMARE PROFESIONALĂ CONTINUĂ ÎN ANUL 2018

**Elaborat de
conf.univ.dr. Nelu VICOL,
director adjunct formare profesională**

Chișinău, 2018

Introducere

Reformele sociale, consecințe ale prefacerilor radicale, ale democratizării vieții politice, sociale și spirituale au implicat și instituțiile de învățământ. Mutațiile în structurile învățământului au favorizat accesul la cultură al tineretului și la noile dimensiuni în raporturile umane. Procesul de modernizare, postularea unui învățământ modern, contemporan prin metodologii și prin comunicare, prin valoarea și orizontul informației, prin finalitatea demersului cunoașterii, al celui educativ și pedagogic, sunt elemente ce se regăsesc în Strategia “Educația - 2020”, în Codul Educației.

Educația este dintotdeauna unul dintre elementele principale privind menținerea culturii și dezvoltarea socială. Mai mult decât atât, actualmente *educația* este considerată unul dintre pilonii esențiali ai societății ce se dezvoltă *pe baza cunoașterii și competențelor*. În contextul acesta, sistemul educațional redobândește un rol central, iar educatorul/învățătorul/pedagogul/managerul redevine unul dintre principalii actori sociali.

Redefinirea rolului cadrului didactic și al managerului instituției de învățământ în societatea bazată pe cunoaștere și pe competențe are loc la *nivelul selecției, pregătirii și calității* acestora. Astfel, ca o rezultată a numeroaselor probleme ce apar adesea prin forța evenimentelor (demografice, de sănătate, de mediu), educația este nevoită să accelereze găsirea soluțiilor optime, a remediilor prezente, dar și a celor de perspectivă. *Educația este unul dintre rarele instrumente aflate la dispoziția statului și a colectivității pentru asigurarea unei acțiuni de coeziune socială profundă și de formare a unei atitudini de deschidere și de flexibilitate față de comunitatea internațională*. De aceea rolul cadrului didactic și al managerului trebuie reconsiderat și forța educației trebuie regăsită. *Însă fără optimism pedagogic, fără dăruire profesională și fără încredere în puterea educației, șansele de reușită sunt minime. Se reafirmă, așadar, importanța resurselor umane în educație, a rolului și activității lor în școală, a diversificării conținutului și a formelor de educație, a inovației sistemului educațional, deci a procesului de formare profesională continuă*.

Reflecții calitative

A fi profesor înseamnă un risc asumat, și aceasta deoarece pregătirea pentru a predă, pentru a-i învăța pe alții cum să învețe este o operă niciodată încheiată și care implică multă răbdare, multe momente de incertitudine, de descurajare și multe ore de studiu, iar rezultatele nu pot fi măsurate nici cantitativ și nici imediat. În clasă se învață mai mult decăt o materie, se învață lecții de viață. Profesorul stimulează și întreține curiozitatea elevilor pentru lucruri noi, le modelează comportamentele sociale, le sporește încrederea în forțele proprii și îi ajută să își găsească identitatea. Realizarea acestor sarcini depinde de măsura în care profesorul posedă calitățile și competențele necesare centrării în mod expres pe așteptările, trebuințele și interesele elevilor.

Principala calitate a unui cadru didactic este *vocația pedagogică*, exprimată în a te simți chemat, ales pentru această sarcină și apt pentru a o îndeplini. Rene Hubert consideră că vocației pedagogice îi sunt caracteristice trei elemente: *iubirea pedagogică, credința în valorile sociale și culturale, și conștiința responsabilității*.

Arta pedagogică, afirmă M.A.Bloch¹, înseamnă, înainte de toate, arta de a te pune la dispoziția copiilor, de a simpatiza cu ei, de a le înțelege universul, de a le sesiza interesele ce îi animă și este un dar pe care candidații la funcția de profesor îl au sau nu îl au.

A înzestra copiii cu știință de carte pare un lucru relativ ușor, dar a forma oameni în plinătatea cuvântului este deosebit de greu.

O bună formare profesională poate influența acest dar să se dezvolte.

În contextul acestui postulat, conținuturile, demersurile și activitățile de FPC pe care le realizează personalul științifico-didactic și nondidactic al catedrelor semnifică „o bună formare profesională?” pe care o solicită și de care beneficiază cadrele didactice și de conducere care urmează stagiile respective la IȘE?

Ca să identificăm răspunsul/răspunsurile acestei întrebări, trebuie să conștientizăm că dintotdeauna *cheia problematicii educației o dă cunoașterea copilului*. Oricât de stăpân pe sine ar fi cadrul didactic, acțiunea sa nu poate începe fără o foarte bună cunoaștere a potențialului copiilor, fără a stabili un scop, o tendință, un ideal pentru demersurile sale educative, acestea fiind vizualizate în contextul întrebărilor retorice: ce urmăresc prin educație?, ce vreau să fac?, ce trebuie să facă un copil?

Tot în aceeași arie de conținut a personalității cadrului didactic se află și *tactul pedagogic*, definit drept „gradul calitativ al interacțiunii sociale dintre profesor și elev”², criteriile acestei calități fiind următoarele:

- gradul de adecvare a comportamentului profesorului față de fiecare elev;
- gradul motivației pozitive a rezultatelor la învățătură și a comportamentului elevului;
- gradul de dezvoltare a personalității elevului;
- gradul de respectare a particularităților psihice ale elevului și asigurarea unui climat optim al activității instructiv-educative;
- rezultatele obținute în atingerea obiectivelor propuse.

Analiza caracteristicilor tactului pedagogic arată că dezvoltarea lui depinde de predispozițiile înnăscute (intuiție, empatie), dar și de cunoștințele dobândite, experiența dobândită sau autoeducația: a da dovadă de tact pedagogic presupune multă inventivitate, ingeniozitate, ceea ce echivalează cu *un autentic act de creație*.

În consonanța celor menționate, putem afirma că procesul de FPC, pe care îl realizează catedrele Departamentului, se vizualizează prin prisma atitudinii și implicării personalului catedrelor în valorificarea și valorizarea conținuturilor programelor actualizate și a planurilor de studii de calificare suplimentare și de recalificare profesională.

În consecință, aceste documente normative semnifică un răspuns la explozia informațională deosebită, ca urmare a progresului științific, tehnic, cultural, urmată de schimbări continue, chiar de mutații în cadrul disciplinelor predate, în profesii, în activitățile sociale utile, în condițiile economice, care necesită o preocupare și o capacitate deosebită de a asigura o perfecționare continuă a pregătirii profesionale, de specialitate și psihopedagogice, în primul rând, dar și o perfecționare în planurile cultural, etic, juridic și cetățenesc, deoarece toate domeniile vieții sociale sunt în dezvoltare, atât sub aspect cantitativ, cât, mai ales, sub aspect calitativ.

¹ Bloch M. A., La formation des enseignants, în Revue française de pédagogie, nr.3., 1968

² Stefanovic J., Psihologia tactului pedagogic al profesorului. – București, E.D.P., 1979

Programele de formare continuă a profesorului sunt focusate pe ideea că această activitate procesuală este necesară, ca în toate profesiile, datorită *potențialelor pierderi cognitive*. Numai printr-o reactualizare și perfecționare sistematică și constantă a pregătirii profesionale la un nivel înalt de performanță, printr-o formare continuă calitativă *se poate evita ceea ce se numește plafonare profesională, rutină, pregătire slabă sau mediocră*.

În contextul actualizării și sporirii calității programelor, întreaga activitate de formare continuă a cadrelor didactice desfășurată de angajații catedrelor urmărește realizarea obiectivelor fundamentale ale educației și învățământului:

- dezvoltarea identității personale, profesionale și naționale, în contextul integrării europene și mondiale;
- dezvoltarea culturală, științifică, tehnică și profesională;
- dezvoltarea capacității de anticipare și de adaptare la schimbare, pentru progres psihosocial și integrare;
- formarea și dezvoltarea personalității umane integrale, armonioase, creatoare, independente și interdependente;
- dezvoltarea caracterului prospectiv și permanent al educației;
- democratizarea educației și a învățământului, asigurarea condițiilor de egalizare relativă și gradată a șanselor de acces și parcurgere, pentru dezvoltarea maximă a potențialului psihofizic al fiecărui individ, pentru realizarea caracterului deschis al învățământului;
- formarea capacităților cognitive, afectiv-motivaționale, volitiv-acționale, atitudinale și aptitudinale, a stilului activității intelectuale, a conștiinței de sine și a celei sociale, a concepției despre om și societate;
- dezvoltarea personalității capabile de cooperare, comunicare, decizie, inovare și de adaptare creatoare la mediu și a mediului la condiția umană;
- educarea în spiritul valorilor democratice, moral-civice și patriotice, estetice și culturale ale societății contemporane;
- realizarea unei noi armonii între cultura generală, de specialitate și cea profesională, la nivelul exigențelor formative ale societății postindustriale informatizate, în funcție de profilul de formare determinat;
- formarea tinerei generații pentru integrare culturală și socioprofesională eficientă, pentru dezvoltarea culturii și civilizației.

În scopul realizării acestor obiective, activitatea de formare continuă este axată pe obiective specifice dezvoltării competențelor psihopedagogice și metodice în specialitate și psihorelaționale, teoretico-metodologice, practic-acționale și constructiv-creatoare.

În acest context, personalul științifico-didactic și nedidactic al catedrelor conștientizează că restructurarea formării continue a cadrelor didactice constituie obiectivul prioritar al asigurării calității învățământului, șansa reformei învățământului.

În mod logic, conținuturile programelor sunt elaborate pe dimensiunea de *life wide* (viață activă) și *life deep* (viață prin imersiunea acțiunii), care sunt specifice și se deosebesc de LLL (Life Long Learning). Astfel, aceste conținuturi sunt focusate pe dezvoltarea personală și profesională a cadrului didactic, ele fiind percepute în cadrul unui adevărat *branding personal și profesional* al cadrului diactic:

- *expert al actului de predare-învățare*: el poate lua decizii privitoare la tot ceea ce se întâmplă în procesul de învățământ;

- *agent motivator*: el declanșează și întreține interesul, curiozitatea și dorința elevilor pentru activitatea de învățare;

- *lider*: conduce un grup de elevi, exercitându-și puterea asupra principalelor fenomene ce se produc aici. Este un prieten și confident al elevilor, un substitut al părinților, obiect de afecțiune, sprijin în ameliorarea stărilor de anxietate;

- *consilier*: este un observator sensibil al comportamentului elevilor, un îndrumător persuasiv și un sfătuitor al acestora;

- *model*: prin întreaga sa personalitate, prin acțiunile și comportamentul său este un exemplu pozitiv pentru elevi; el are conștiința de sine cum să se faci vizibil într-un domeniu având în vedere piața de ofertare vastă care există, deci are dezvoltat un branding personal și profesional, deci acele atuuri personale și profesionale care te diferențiază și te scot din anonimat, acestea încadrându-se în *exercițiul de imagine* argumentat prin cunoștințe, abilități, experiență, capabilități, competențe;

- *profesionist reflexiv*: se străduiește tot timpul să înțeleagă, și să reflecteze asupra întâmplărilor inedite din clasă, să studieze și să analizeze fenomenele psihopedagogice cu care se confruntă;

- *manager*: supraveghează întreaga activitate din clasă, asigură consensul cu ceilalți profesori, cu părinții și cu ceilalți factori.

Analize cantitative

Fiind puse accentele pe aspectul calitativ al programelor de FPC realizate de catedre, este necesar să ne referim și la aspecte de natură/de esență cantitativă.

Menționăm că pe parcursul anului 2018 în activitatea Departamentului au intervenit perioade de incertitudine, uneori și de disconfort, altele și de panică. Toate aceste sentimente negative au fost generate de situația reală cu privire la frecvența cursurilor de FPC de către cadrele didactice și de conducere din învățământul general.

În condițiile când procesul de FPC a fost finanțat din sursele bugetare ale Guvernului și când beneficiarilor li s-a indicat (circulara MECC nr. 03/4-09/50 din 09.01.2018 adresată OLSDI) posibilitatea de a selecta instituția furnizoare de servicii de FPC, nivelul de frecvență a cursurilor de FPC la IȘE a fost de mai puțin de 50 % în semestrul întâi.

Întrebarea „Ce este/Ce trebuie să facem?” pe care ne-am pus-o nouă înșine, a fost pista care ne-a mobilizat în a identifica nu răspunsul, ci răspunsurile privind mobilizarea concretă în activitatea pentru semestrul al doilea.

Deci, care au fost acțiunile mobilizatoare?

În primul rând, s-au operat intervenții în diversificarea serviciilor de FPC prin programe noi, module și conținuturi incitante, furnizarea cu deplasare în teritoriu a cursurilor de FPC la solicitarea OLSDI sau a instituțiilor de învățământ.

În al doilea rând, colaboratorii Departamentului s-au încadrat în acțiunile de anvergură ale MECC privind dezvoltarea curriculară în anul 2018 (ordinul MECC nr. 176 din 20 februarie 2018) și în acest context s-a elaborat și un program nou de FPC cu genericul „Dezvoltare personală”. Această activitate este vizibilă și în contextul de actualizare corespunzătoare a modulului de Psihopedagogie.

În al treilea rând, au fost continuate activitățile privind implementarea ECD în învățământul primar, clasa a IV-a.

În al patrulea rând, catedrele s-au mobilizat în elaborarea Raportului de autoevaluare privind evaluarea externă și acreditarea programelor de FPC de către ANACEC (fiind autoevaluate și prezentate pentru acreditare 11 programe de FPC ale catedrelor);

În al cincilea rând, au fost fixate stagii suplimentare de FPC pe catedre, anunțate DG/MÎTS și expediate pe adresele electronice ale școlilor din republică.

Astfel, pe parcursul anului 2018 activitățile de FPC au fost frecventate de 10.079 de cadre didactice/de conducere (aici nefiind însumete și frecvențele la modulele tematice – de 8, 16, 24 și 75 de ore), în comparație cu anul 2017, cifra fiind de 10.505 de cadre didactice/de conducere .

Resurse umane ale Departamentului. La Departamentul de Formare Continuă este angajat personal didactic de predare după cum urmează:

Total personal didactic	52
Titulari	15
a) doctori habilitați	3
b) doctori	8
Cumularzi externi	37
a) doctori habilitați	2
b) doctori	15

Analiza comparată a stagiilor de formare pe catedre: la IȘE și în teritoriu (2017-2018)

Nr. d/o	Catedra	Realizare	
		Anul 2017	Anul 2018
1.	Învățământ Primar și Educație Timpurie	622	794
2.	Aria curriculară Matematică și Științe	219	360
3.	Aria curriculară Limbă și Comunicare	261	357
4.	Aria curriculară Educație Socioumanistică, Arte și Tehnologii	323	415
5.	Psihopedagogie și Management Educațional	309	660
Total:		1734	2586

Detalieri comparate de formări, inclusiv suplimentare

Nr. d/o	Activități	Nr. de participanți		
		2017	2018	Note
1	Stagii de formare continuă (150 ore)	1734	2586	
	la IȘE	1252	1709	
	în teritoriu	482	877	
2	Modul tematic: „Evaluarea criterială prin descriptori”, 24 ore	5456	4201	
	ECD, cl. I-a”	1711	1177	
	ECD, cl. II-a”	1457	1109	
	ECD, cl. III-a	544	1156	
	ECD, dexterități	1647	473	
	ECD (manageri)	97	286	
3	Învățământul primar (curricula modernizate)	-	145	<i>ord. MECC nr. 176 din 20.02.2018, ord. MECC nr. 1084 din 12.07.2018</i>
4	ECD, cl.IV	-	2118	<i>ord. MECC nr. 1084 din 12.07.2018, Ordin MECC nr. 1192 din 03.08.2018</i>
5	Învățământul primar (curricula modernizate)	-	145	<i>ord. MECC nr. 1084</i>
6	Dezvoltare personală (ciclul gimnazial și liceal)	-	86	<i>din 12.07.2018, Ordin MECC nr. 1192 din 03.08.2018</i>
7	Educația tehnologică (curriculum modernizat)	-	35	
8	Educația pentru societatea (ciclul gimnazial și liceal)	-	86	
9	Metodologia de evaluare prin descriptori la Dezvoltarea personală (ciclul gimnazial și liceal)	-	39	<i>ord. MECC nr. 1304 din 05.08.2018</i>
10	Metodologia de evaluare prin descriptori la Educația pentru societate (ciclul gimnazial)	-	37	
11	Metodologia de evaluare prin descriptori la Educația muzicală, Educația plastică, Educația tehnologică, Educația fizică	-	144	<i>ord. MECC nr. 1323 din 08.09.2018</i>
12	Implementarea curriculumului la Științe (ciclul primar, pentru formatorii locali)	-	144	
13	Implementarea curriculumului la Limba străină I (ciclul primar, pentru formatorii locali)	-	78	

14	Implementarea curriculumului la <i>Limba și literatura română</i> (pentru instituțiile cu predare în limbile minorităților naționale, ciclul primar, pentru formatorii locali)	-	36	
15	Implementarea curriculumului la <i>Educație pentru societate</i> (ciclul primar, pentru formatorii locali)	-	50	<i>ord. MECC nr. 1323 din 08.09.2018</i>
16	Elaborarea bazei de date de dovezi pentru ECD la <i>Educație pentru societate</i> (ciclul primar, pentru formatorii locali /experți)	-	14	
17	Implementarea curriculumului la <i>Educație timpurie</i>	-	155	
18	Proiectul curriculumului la <i>Educație timpurie</i> (discuții publice)	-	111	<i>ord. MECC nr. 1599 din 29.10.2018</i>
19	Stagii de formare profesională pentru cadrele didactice din școlile medii de cultură generală cu studiere în limba moldovenească/română din Ucraina	-	14	<i>ord. MECC nr. 1697 din 15.11.2018</i>
20	Total	-	10.079	
21	Module tematice (pe discipline de învățământ)	242		
22	Studii de recalificare profesională/ calificare profesională	135		
23	Centrul Național de Educație Rutieră, stagii de formare prof. continuă	110		
24	Centrul Național de Educație Rutieră, module tematice	80		
25	Centrul de Excelență Didactică	211		
26	CRDÎP Seminar „Metodologia de urmărire a traseului profesional al absolvenților învățământului profesional tehnic” – 8 ore	-		
27	Programul „Implementarea standardelor de competență profesională a cadrelor didactice / de conducere din învățământul general”	2537		
TOTAL FINAL		10505		

Activitatea metodică

OBIECTIVE:
Sporirea calității stagiilor de formare profesională continuă prin valorizarea eficientă a metodologiei didacticei interactive
Dezvoltarea competențelor metodologice ale specialiștilor catedrei
Revizuirea programele de formare profesională la toate specialitățile

Elaborarea, completarea suporturilor didactice la discipline
Elaborarea programei pentru modulul evaluarea criterială în bază de descriptori la clasa a III-a
Elaborarea programei modulare pentru educatorii din instituțiile preșcolare
Examinarea rezultatelor stagiilor de formare în scopul eficientizării procesul de formare a cadrelor didactice
Consilierea cadrelor didactice în diverse subiecte
Training cu cadrele didactice „Imaginea de sine a cadrului didactic”
Trening formativ cu cadrele didactice din domeniul teatral: „Dezvoltarea potențialului creative al copiilor prin intermediul jocului”
Asistări reciproce la lecții
Asigurarea premiselor pentru desfășurarea eficace a stagiilor de formare profesională continuă
Diversificarea formelor de asistență psihopedagogică și managerială a cadrelor didactice și de conducere

Activitatea științifică sintetizată

Monografii	Numărul: 2	Coli de tipar: 39,85
Compendii	Numărul: 1	Coli de tipar: 15,48
Articole științifice	Numărul: 72	Coli de tipar: 48,59
Manuale, ghiduri, metodologii	Numărul: 6	Coli de tipar: 18,7
Alte publicații	Numărul: 27	Coli de tipar: 14
TOTAL:	Numărul: 108	Coli de tipar: 136,62

Coordonarea cercetărilor științifice ale masteranzilor/ale doctoranzilor

Nr. d/o	Numele, prenumele conducătorului științific	Nr. masteranzilor /doctoranzilor
1.	Vicol Nelu, conf.univ.dr.	5 masteranzi 5 doctoranzi
2.	Achiri Ion, conf.univ.dr.	2 doctoranzi 4 masteranzi
2.	Andrițchi Vicorica, conf.univ.dr.hab.	6 doctoranzi 5 masteranzi
3.	Solovei Rodica, conf.univ.dr.	2 masteranzi
4.	Paniș Aliona, conf.univ.dr.	5 masteranzi 2 doctoranzi
5.	Petrovski Nina, conf.univ.dr.hab.	7 masteranzi 3 doctoranzi
6.	Globu Nelea, dr.lect.univ	4 masteranzi
	Cucer Angela, dr.conf.cercet.	2 masteranzi 1 doctorand
	Șpac Silvia, dr.lect.univ	3 masteranzi

Participări la foruri științifice

Conferințe științifice internaționale: **27**

Conferințe științifice naționale: **14**

Simpozioane, seminare etc.: **29**

Propuneri:

Pentru a mobiliza comunitatea pedagogică din învățământul general și pentru a promova autoritatea științifico-didactică, valorică și culturală a IȘE, este necesar a fi demarate, la nivel republican/național, *Lecturile Pedagogice*, axate pe politicile Guvernului privind dezvoltarea curriculară și dezvoltarea personală și profesională a cadrelor didactice/de conducere.

Diversificarea modalităților de promovare a imaginii IȘE în vederea motivării cadrelor didactice de a beneficia de stagii de formare continuă/calificare/recalificare profesională la Institutul de Științe ale Educației (Educație pentru societate, Educație de calitate pentru toți, Învățare autobiograficalizată).

Diversificarea Programelor de FPC nu doar pentru cadrele didactice, dar și în contextul *educației adulților* și inițierea programelor sau a modulelor de FPC pentru persoanele fără studii liceale/de colegiu, dar care sunt încadrate în câmpul muncii (dreptul la școlarizare a adulților).

Semnarea acordurilor de colaborare între IȘE și fiecare instituție de învățământ din Republica Moldova privind realizarea cursurilor de FPC.

Acordarea resurselor financiare pentru procurarea materialelor necesare pentru realizarea experimentelor la chimie și biologie în contextul concepției SALiS.